

## **Η μετατροπή της ποινής κατά το άρθρο 82 ΠΚ**

Ο θεσμός της μετατροπής της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής, που καθιερώνεται με τη διάταξη του άρθρου 82 του Ποινικού Κώδικα και έχει αφετηρία την ειδική πρόληψη, έχει υποστεί κατά τα τελευταία έτη επανειλημμένες τροποποιήσεις, οι οποίες τείνουν προς την ηπιότερη μεταχείριση των καταδικασθέντων σε ποινή φυλάκισης ή κράτησης. Κατά βάση εμφανίζεται με δύο μορφές: την μετατροπή σε χρηματική ποινή (άρθρο 82§§1,2 ΠΚ) και την μετατροπή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 82§§6,7,8,9 ΠΚ). Ξεκινώντας με την μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινή σε χρηματική, καταρχάς πρέπει να διευκρινισθεί ότι μία τέτοια μετατροπή είναι επιτρεπτή μόνον για ποινές φυλάκισης ή κράτησης, δηλονότι δεν επιτρέπεται στις περιπτώσεις του περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα (άρθρο 38 ΠΚ) ή σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (άρθρο 54 ΠΚ), παρότι αποτελούν στερητικές της ελευθερίας ποινές, όπως αυτό συνάγεται τόσο από τους ειδικούς σκοπούς που επιδιώκουν, όσο και από το άρθρο 82§3 ΠΚ, το οποίο, καθορίζοντας το ύψος του ποσού της μετατροπής, αναφέρεται μόνον σε ποινές φυλάκισης και κράτησης. Σημειωτέον ότι δεν ενδιαφέρει το είδος της αξιόποινης πράξης, αφού είναι δυνατή η μετατροπή ποινής φυλάκισης που επιβάλλεται και για πράξη κακουργηματικού χαρακτήρα μετά από την αναγνώριση λόγων μείωσης της ποινής ή ελαφρυντικών

περιστάσεων. Την ισχύουσα μορφή της διάταξης προσέδωσαν οι νόμοι 3904/2010 και 4093/12-11-2012. Ειδικότερα, με το άρθρο 1 του Ν. 3904/2010 το όριο μεν της μετατρεψιμότητας διατηρήθηκε στα τρία έτη, για ποινές όμως που ήταν μεγαλύτερες από δύο έτη και δεν υπερέβαιναν τα τρία, η μετατροπή έγινε καταρχήν υποχρεωτική, στη συνέχεια δε με το άρθρο 1 του Ν. 4093/2012 αυτή η καταρχήν υποχρεωτικότητα διατηρήθηκε, πλην όμως το όριο της μετατρεψιμότητας ανέβηκε στα πέντε έτη. Έτσι, το άρθρο 82 στη σημερινή του μορφή έχει ως εξής: (ι) Ποινές κράτησης και φυλάκισης που δεν υπερβαίνουν το ένα έτος υποχρεωτικά μετατρέπονται σε πρόστιμο ή χρηματική ποινή, αντίστοιχα, (άρθρο 82§1 εδ. α ΠΚ). (ιι) Ποινές φυλάκισης που είναι μεγαλύτερες από ένα έτος και δεν υπερβαίνουν τα δύο υποχρεωτικά καταρχήν και χωρίς αίτημα του κατηγορουμένου μετατρέπονται, εκτός αν ο δράστης είναι υπότροπος και το δικαστήριο με απόφασή του ειδικά αιτιολογημένη κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της ποινής για να αποτραπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιοποιώνων πράξεων (άρ. 82 παρ. 1 εδ. β' Π.Κ.), (ιιι) ποινές (φυλακίσεως και όχι καθείρξεως) που είναι μεγαλύτερες από δύο και δεν υπερβαίνουν τα πέντε έτη υποχρεωτικά, κατ' αρχήν, και χωρίς αίτημα του κατηγορούμενου, μετατρέπονται, εκτός αν το δικαστήριο με απόφασή του ειδικά αιτιολογημένη κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της ποινής για να αποτραπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιοποιώνων πράξεων (άρ. 82 παρ. 1 εδ. γ' Π.Κ.)

Συνοπτικά: ποινές μέχρι ένα έτος, (αυτεπαγγέλτως και χωρίς αίτημα) μετατρέπονται υποχρεωτικά, χωρίς η απόφαση να χρειάζεται αιτιολογία. Ποινές που είναι μεγαλύτερες από ένα έτος και δεν υπερβαίνουν τα πέντε (αυτεπαγγέλτως και χωρίς αίτημα) μετατρέπονται καταρχήν υποχρεωτικά. Η μετατροπή συνιστά τον κανόνα και δεν χρήζει αιτιολογίας, ενώ η μη μετατροπή ως εξαίρεση αξιώνει ειδική αιτιολογία, διαφορετικά η απόφαση αναιρείται για έλλειψη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας. Τέτοια αιτιολογία πάντως, δεν χρειάζεται, αν πρόκειται για περίπτωση, όπου η μετατροπή δεν επιτρέπεται από τον νόμο. Ζήτημα τίθεται ακόμη στην περίπτωση καθορισμού συνολικής ποινής όταν αυτή υπερβαίνει τα πέντε έτη. Κριτήριο για τη μετατροπή ή μη της συνολικής ποινής, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4 του Ν. 1240/1982, που ισχύει μέχρι σήμερα, αποτελεί η μετατροπή ή μη της ποινής βάσεως και όχι το ύψος της συνολικής ποινής, το οποίο μπορεί και να ξεπερνά το όριο του μετατρεπτού, δηλαδή των πέντε ετών. Περαιτέρω, με αφορμή τη θεωρούμενη ως άνιση μεταχείριση δύο ισόχρονων στερητικών της ελευθερίας ποινών φυλάκισης και κάθειρξης, τέθηκε το ζήτημα της δυνατότητας μετατροπής επιβληθείσας ποινής κάθειρξης πέντε ετών. Αρχικά η νομολογία μας, επικαλούμενη την παράγραφο 3 του άρθρου 82 όπου ρητώς αναφέρονται ποινές φυλάκισης και κράτησης και όχι και ποινές κάθειρξης έδινε αρνητική απάντηση στην ανωτέρω δυνατότητα. Ενισχυτικό επιχείρημα υπέρ της άποψης αυτής είναι οι ρυθμίσεις των άρθρων 14 παρ. 1 του Ν. 3772/2009 και 26 παρ. 1 του Ν. 3811/2009 όπου ο νομοθέτης

θέλει και προβλέπει την μετατροπή σε χρηματική και της ποινής κάθειρξης (εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι οι προαναφερόμενες διατάξεις θεσπίστηκαν στο πλαίσιο της επιχειρούμενης προσπάθειας της πολιτείας για αποσυμφόρηση των φυλακών και ίσχυσαν για περιορισμένο χρονικό διάστημα). Η έκδοση της υπ' αριθ. 454/2016 απόφασης του Αρείου Πάγου, μετέστρεψε το πρώτον, την τελευταία πάγια ερμηνεία (επακολούθησαν οι 94/2017, 130/2017) και αποτέλεσε την αφορμή έναρξης συζήτησης του ζητήματος αυτού με τελική παραπομπή με την 723/2017 στη Τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Αναφορικά με τη δυνατότητα αποκλεισμού ή ρύθμισης με άλλο τρόπο της μετατροπής των στερητικών της ελευθερίας ποινών σε χρηματικές ποινές ή πρόστιμα, οι ερμηνευτικές δυσχέρειες παρελθουσών νομοθετικών ρυθμίσεων, επιλύθηκαν με το άρθρο 1 του Ν. 3904/2010, το οποίο αντικατέστησε στο σύνολό του το άρθρο 82 του Π.Κ. και πλέον σήμερα με την παράγραφο 10 του άρθρου 82 αφενός μεν καταργούνται οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή ειδικών ποινικών νόμων, που αποκλείουν ή ρυθμίζουν με άλλο τρόπο τη μετατροπή των στερητικών της ελευθερίας ποινών σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο ή καθορίζουν αλλιώς την έννοια της μετατροπής και αφετέρου απαγορεύεται η μετατροπή

ι) σε περιπτώσεις που προβλέφθηκαν μετά το Ν. 3904/2010, καθόσον απαγορεύσεις μετατροπής της ποινής που θεσπίστηκαν πριν τις 23-12-2010 θεωρούνται καταργημένες (χαρακτηριστικό παράδειγμα απαγόρευσης μετατροπής της ποινής μετά τον Ν. 3904/2010, αποτελεί η περίπτωση της παράβασης του άρθρου 182 παρ. 2 του Π.Κ., όπως η παρ. 2 προστέθηκε με το άρθρο 23

παρ. 3 του Ν. 4055/2012, με έναρξη ισχύος την 2-4-2012), υ) σε περιπτώσεις καταδίκης για κακούργημα εμπορίας ναρκωτικών (άρ. 82 παρ. 10α΄ ΠΚ). Οίκοθεν νοείται ότι η μετατροπή επιτρέπεται, εάν η φυλάκιση επιβάλλεται για πράξη που έχει χαρακτήρα πλημμελήματος (π.χ. πράξη διακίνησης ναρκωτικών ουσιών από δράστη τοξικομανή), όχι όμως και στις περιπτώσεις που δεν απολύεται ο κακουργηματικός χαρακτήρας της πράξεως (όταν π.χ. λόγω ελαφρυντικών περιστάσεων ή άλλων λόγων μείωσης της ποινής επιβάλλεται φυλάκιση αντί της απειλούμενης στον νόμο ποινής καθείρξεως). Σχετικά δε με τον καθορισμό του ύψους του ποσού της μετατροπής κάθε ημέρα φυλάκισης υπολογίζεται σε ποσό 5 έως 100 ευρώ. Τούτο δε προβλέπεται ώστε να λαμβάνεται από τα δικαστήρια υπόψη η οικονομική δυνατότητα του καταδικασθέντα και ανάλογα να προσδιορίζεται το ποσό. Επισημαίνεται ότι μετά την κατάργηση με το άρθρο 71 παρ. 1α΄ του Ν. 4174/2013, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 8 του Ν. 4337/2015, καταργήθηκε, μεταξύ άλλων και του άρθρου 21 του Ν. 2523/1997, ισχύει πλέον το νέο άρθρο 69 του Ν. 4174/2013 που ορίζει ότι: «Για τα εγκλήματα του παρόντος νόμου μετατροπή και αναστολή της ποινής γίνεται κατά τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 82 και 99 επ. του Ποινικού Κώδικα. Σε περίπτωση πρώτης υποτροπής, αν μετατραπεί η ποινή, κάθε ημέρα φυλάκισης υπολογίζεται σε ποσό από είκοσι (20) έως εκατό (100) ευρώ. Δεν επιτρέπεται μετατροπή της ποινής σε περίπτωση δεύτερης και κάθε περαιτέρω υποτροπής». Με βάση λοιπόν την προαναφερόμενη διάταξη, εξαίρεση υφίσταται πλέον,

όσον αφορά το ύψος του ποσού της μετατροπής της ποινής, στην περίπτωση της υποτροπής των φορολογικών μόνο αδικημάτων.

Μετά την μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής, το δικαστήριο, κατά τη διάταξη του άρθρου 82 παρ. 4 ΠΚ, όπως αυτή διαμορφώθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 3904/2010 (χωρίς να τροποποιηθεί από τον Ν. 4093/2012) καλείται να αποφανθεί αν ο καταδικασθείς μπορεί να καταβάλλει αμέσως το συνολικό ποσό της μετατροπής. Η τελευταία διαπίστωση γίνεται από το δικαστήριο χωρίς να προηγηθεί κάποιο σχετικό αίτημα του κατηγορουμένου, και, αν διαπιστωθεί ότι υπάρχει αδυναμία άμεσης καταβολής ή ότι η καταβολή θα συνεπαγόταν την αδυναμία καταβολής αποζημίωσης στο θύμα, το δικαστήριο αποφαινεται για τον καθορισμό προθεσμίας καταβολής του ποσού της μετατροπής σε δόσεις. Αν στη συνέχεια ο καταδικασθείς δηλώσει ότι δεν μπορεί να καταβάλει το ποσό εντός της προθεσμίας είτε αμέσως μετά την εκδίκαση της κύριας υπόθεσης είτε μεταγενέστερα το πρώτον με αυτοτελή αίτηση, υπάρχει δυνατότητα περί εφαρμογής του άρθρου 82 παρ. 5 περί μετατροπής της ποινής σε παροχή κοινωνικού εργάσιου. Να σημειωθεί ότι δεν χρειάζεται να προηγηθεί αίτημα χορήγησης προθεσμίας για την καταβολή του ποσού της μετατροπής και μπορεί το πρώτον να ζητηθεί παροχή κοινωνικού εργάσιου. Και σε αυτή την περίπτωση το δικαστήριο δεν μπορεί αυτεπάγγελτα να μετατρέψει την ποινή σε παροχή κοινωνικού εργάσιου, διότι διαφορετικά θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η υποχρεωτική έκτιση ποινής με κοινωνική εργασία θα προσέκρουε στη διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος που απαγορεύει την

αναγκαστική εργασία. Στην περίπτωση που το δικαστήριο αμέσως μετά τον καθορισμό του ποσού της μετατροπής δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος του καθορισμού προθεσμίας του ποσού της μετατροπής σε δόσεις ή της μετατροπής της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας και στη συνέχεια ο καταδικασθείς το ζητάει για πρώτη φορά με αυτοτελή αίτησή του, γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζονται τα άρθρα 82 παρ. 4 και 12 του ΠΚ και όχι το άρθρο 82 παρ. 8 ΠΚ., με συνέπεια να μην απαιτείται η έρευνα από το δικαστήριο της «ουσιώδους αλλαγής των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης» του αιτούντος – καταδικασθέντος, δεδομένου ότι δε έχει κριθεί στο παρελθόν το ζήτημα αυτό από το δικαστήριο, ώστε να μπορεί να γίνει σύγκριση της κατάστασής του ανάμεσα στον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης και στον χρόνο υποβολής της αίτησης, ενώ όταν έχει ήδη κριθεί αν ο καταδικασθείς είναι σε θέση να καταβάλει το σύνολο του ποσού της μετατροπής (είτε του χορηγήθηκε προθεσμία, είτε όχι), και υποβάλλεται αίτημα παροχής προθεσμίας ή μετατροπής της ποινής σε κοινωφελή εργασία, εφαρμόζεται το άρθρο 82 παρ. 8 ΠΚ. Στην περίπτωση δε αυτή απαιτείται να αποδειχθεί «ουσιώδης αλλαγή των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης» του αιτούντος – καταδικασθέντος (επιγενόμενη αδυναμία) από την προηγούμενη κρίση του δικαστηρίου επί του ίδιου ζητήματος. Σε καταφατική περίπτωση το δικαστήριο θα αποφασίσει 1) τη χορήγηση προθεσμίας το πρώτον (2-3 ετών ενδεχομένως σε δόσεις αν δεν είχε υποβληθεί σχετικό αίτημα εκ μέρους του αιτούντος – καταδικασθέντος στο δικαστήριο που τον καταδίκασε ή το

αίτημά του είχε απορριφθεί, 2) τη διεύρυνση της αρχικά χορηγηθείσας προθεσμίας μέχρι δύο έτη, ορίζοντας το συνηθέστερο δόσεις, 3) την τροποποίηση του ύψους της μετατροπής, με τη μείωση του ποσού της έως τα πέντε (5) ευρώ ημερησίως και 4) τη μετατροπή το πρώτον της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. Όπως δε προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση του νόμου είναι δυνατή η υποβολή περισσότερων αιτήσεων με το ίδιο αίτημα σε περίπτωση απόρριψης, με επίκληση πάλι ουσιώδους αλλαγής των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης του καταδικασθέντος από την απόρριψη της προηγούμενης αίτησης. Ακόμη γίνεται δεκτό ότι το δικαστήριο κρίνει μόνο το αίτημα του καταδικασθέντος. Αν δηλαδή ο καταδικασθείς ζητά τη διεύρυνση της προθεσμίας δεν μπορεί το δικαστήριο να μειώσει το ποσό της μετατροπής και όπως προεκτέθηκε η κοινωφελής εργασία δεν μπορεί να παρασχεθεί αν δεν το ζητήσει ή έστω να το αποδέχεται ο καταδικασθείς. Το δικαστήριο στην ίδια απόφαση ορίζει τις συνέπειες της μη εκπλήρωσης των παραπάνω υποχρεώσεων (πχ το δικαστήριο μπορεί με την απόφασή του να ορίσει ότι η ποινή θα εκτελεσθεί από τον αρμόδιο εισαγγελέα αμέσως μετά την παράλειψη καταβολής όχι της πρώτης δόσης όπως είναι αναμενόμενο αλλά της δεύτερης ή και της τρίτης των δόσεων που έχει ορίσει). Αν ο καταδικασθείς καταβάλει κάποιες από τις ορισθείσες δόσεις και στη συνέχεια δεν καταβάλει τις υπόλοιπες ή αν παρέλθει η ορισθείσα προθεσμία, παρά την έλλειψη σχετικής ρύθμισης από τον νόμο, όπως γίνεται στην περίπτωση των άρ. 7 και 8 ΠΚ, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει ο αρμόδιος



εισαγγελέας να παραγγέλλει την εκτέλεση της απόφασης, αφού υπολογιστούν κι αφαιρεθούν οι ημέρες φυλάκισης που αντιστοιχούν στο ποσό που έχει καταβληθεί. Ο καταδικασθείς στην περίπτωση αυτή μπορεί να υποβάλει αίτημα για διεύρυνση της χορηγηθείσας προθεσμίας κατ' άρθρο 82 παρ. 8 ΠΚ.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 7 του άρθρου 82 ΠΚ, αν η κατά περαιτέρω μετατροπή κοινωφελής εργασία παρέχεται από εκείνον που καταδικάστηκε ελλιπώς ή πλημμελώς και αυτό αποδίδεται σε δική του υπαιτιότητα, δίδεται η δυνατότητα στον εισαγγελέα εκτέλεσης της ποινής αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από ενημέρωσή του από όργανο επίβλεψης του καταδικασθέντος να ακολουθήσει μία από τις ακόλουθες έξι επιλογές: α) να αρκестεί σε προειδοποίηση του καταδικασθέντος, β) να παρατείνει την προθεσμία για την εκτέλεση της εργασίας μέχρι ένα επιπλέον έτος, δηλαδή συνολικά μέχρι έξι έτη, γ) να επιτρέψει την εκτέλεση της χρηματικής ποινής ή του προστίμου, που είχαν αρχικά επιβληθεί μετά τη μετατροπή της ποινής κατά της προσωπικής ελευθερίας, αφού αφαιρέσει το ποσό που αναλογεί στην παροχή κοινωφελούς εργασίας που προσφέρθηκε, θεωρώντας ότι τέσσερις ώρες εργασίας αντιστοιχούν σε μία ημέρα ποινής, δ) να αυξήσει ή να περιορίσει τον αριθμό ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας χωρίς να υπερβεί τα όρια που αντιστοιχούν στη διάρκεια της αρχικά επιβληθείσας ποινής κατά της προσωπικής ελευθερίας, ε) να διατάξει την έκτιση της ποινής κατά της προσωπικής ελευθερίας με τις αναφερόμενες στη διάταξη αυτή διακρίσεις και τέλος, στ) να διατάξει την έκτιση της ποινής κατά

της προσωπικής ελευθερίας που είχε επιβληθεί πριν από τη μετατροπή. Για την επιλογή που θα προτιμηθεί, ο εισαγγελέας οφείλει να λάβει υπόψη τη συχνότητα και τη σοβαρότητα της παραβίασης των υποχρεώσεων από την πλευρά του καταδικασθέντος, τον βαθμό της υπαιτιότητάς του και το τμήμα της ποινής που έχει εκτιθεί. Συνεπώς η εκτέλεση της αρχικά επιβληθείσας ποινής κατά της προσωπικής ελευθερίας ή της κατά μετατροπή αυτής χρηματικής ποινής ή προστίμου δεν αποτελούν πλέον ούτε τις μόνες ούτε τις πρώτες επιλογές της έννομης τάξης στην περίπτωση της υπαίτιας μη συμμόρφωσης του καταδικασθέντος ο οποίος αναλαμβάνει να εργασθεί για κοινωφελείς σκοπούς. Αυτή η δυνατότητα με την πρόβλεψη και επιλογή ενδιάμεσων μέτρων αποτελεί σημαντική εξέλιξη, συνεπή με τον προορισμό του θεσμού να διευκολύνει ή, έστω να μην εμποδίζει την όποια προοπτική ομαλής κοινωνικής ένταξης του καταδικασθέντος.

Τέλος, άξια μνείας είναι δύο ερμηνευτικά ζητήματα που προκύπτουν μετά τον καθορισμό συνολικής ποινής και συγκεκριμένα πρώτον: αν σε συνολική ποινή που υπερβαίνει τα πέντε έτη είναι επιτρεπτή η παροχή προθεσμίας για την καταβολή του ποσού της μετατροπής ή η περαιτέρω μετατροπή της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας και δεύτερον : αν το δικαστήριο που προέβη στον σχηματισμό της συνολικής ποινής κατ' άρθρο 551 ΚΠΔ είναι αρμόδιο για την εφαρμογή των άρθρων 82 παρ. 4 και 8 ΠΚ. Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα η απάντηση είναι καταφατική και στις δύο περιπτώσεις. Κριτήριο εδώ είναι αν η ποινή βάσης της συνολικής ποινής έχει

μετατραπεί σε χρηματική, όπως προβλέπεται από το άρθρο 2 παρ. 4 του Ν. 1240/1982. Ο νόμος λοιπόν παρά την έλλειψη ειδικής ρύθμισης, δεν απαγορεύει τη χορήγηση προθεσμίας καταβολής όταν λ.χ. έχει επιβληθεί συνολική ποινή φυλάκισης ακόμη και δέκα ετών, αν η ποινή βάσης έχει μετατραπεί σε χρηματική. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και στην περίπτωση μετατροπής συνολικής ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας αν και εδώ μετά την κατάργηση με το άρθρο 1 του Ν. 3904/2010 της προηγούμενης ρύθμισης του άρθρου 16 παρ. 4 του Ν. 3727/2008 με την οποία είχε προστεθεί εδάφιο γ' στο τότε άρθρο 82 παρ. 6 ΠΚ και ρητώς όριζε ότι για τη μετατροπή της ποινής σε κοινωφελή εργασία στην περίπτωση καθορισμού συνολικής ποινής αρκεί η βαρύτερη ποινή φυλάκισης να μην υπερβαίνει τα τρία έτη, θα μπορούσε ευχερώς να αντιταχθεί το επιχείρημα ότι ο νομοθέτης με τη νέα ρύθμιση δεν επιθυμεί πλέον τη δυνατότητα έκτισης μιας συνολικής ποινής που υπερβαίνει τα πέντε έτη με παροχή κοινωφελούς εργασίας. Ωστόσο ο Άρειος Πάγος, με την υπ' αριθ. 840/2015 έκρινε επί του ζητήματος σχηματισμού συνολικής ποινής από συντρέχουσες ποινές αποφάσεων που είχαν όλες μετατραπεί σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, ότι δεν ήταν ορθή η εξαίρεση από τον σχηματισμό συνολικής ποινής της ποινής που μετατράπηκε σε κοινωφελή εργασία, για τον λόγο ότι, εφόσον η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που μετατράπηκε σε χρηματική ή πρόστιμο ή παροχή κοινωφελούς εργασίας διατηρεί τον χαρακτήρα της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής είναι νοητός και επιβαλλόμενος ο καθορισμός συνολικής ποινής (τη

θέση αυτή φαίνεται να ακολουθεί ο Άρειος Πάγος – σχετ.- η υπ' αριθ. 1426/2016 απόφαση). Αναφορικά τέλος με το ζήτημα αν το δικαστήριο που προέβη στο σχηματισμό της κατ' άρθρον 551 ΚΠΔ συνολικής ποινής είναι αρμόδιο ή όχι για την εφαρμογή των άρθρων 82 παρ. 4, 5 και 8 ΠΚ έχουν υποστηριχθεί αντίθετες απόψεις. Η μία άποψη δέχεται ότι το δικαστήριο που σχημάτισε τη συνολική ποινή είναι αρμόδιο να αποφανθεί το πρώτον επί αιτήματος καθορισμού προθεσμίας καταβολής του ποσού της μετατροπής της ποινής καθώς επίσης και μετατροπής αυτής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας και δεν απαιτείται ως τυπική προϋπόθεση προηγουμένως ο καταδικασθείς να απευθυνθεί με αιτήσεις σε όλα τα δικαστήρια που επέβαλαν τις συντρέχουσες ποινές ή έστω στο δικαστήριο που επέβαλε την ποινή – βάση, ειδικά δε όσον αναφορά την παροχή κοινωφελούς εργασίας, με το βασικό επιχείρημα ότι μετά τον Ν. 3904/2010 δεν λαμβάνεται πλέον υπόψη αν η εργασία είναι εφικτή και χρήσιμη για τον καταδικασθέντα ώστε να πρέπει να αποφανθεί για το ζήτημα αυτό το δικαστήριο που καταδίκασε τον αιτούντα και προέβη στην επιμέτρηση της ποινής του κατ' άρθρον 79 ΠΚ, αλλά μόνο η δυνατότητα καταβολής του ποσού της μετατροπής. Η άλλη άποψη την οποία υιοθέτησε το ΜονΕφΠειρ με την υπ' αριθ. 99/2012 απόφασή του, είναι ότι ο δικαστήριο που είναι αρμόδιο για τον καθορισμό συνολικής ποινής δεν έχει αρμοδιότητα να κρίνει επί αιτήματος χορήγησης προθεσμίας καταβολής του χρηματικού ποσού της μετατροπής της συνολικής εκτιτέας ποινής (συγχωνευτικής) σε δόσεις αλλά ούτε και την περαιτέρω μετατροπή της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας,

καθόσον δεν είναι το ίδιο δικαστήριο που δίκασε τον καταδικασθέντα και προέβη στην μετατροπή των περιοριστικών της ελευθερίας ποινών που του επιβλήθηκαν και ότι ελλείψει σχετικής ρύθμισης προκρίνεται η επίλυση του ζητήματος με την παραπομπή στο δικαστήριο που επέβαλε τη βαρύτερη ποινή και αποτέλεσε τη βάση για τον καθορισμό της συνολικής ποινής. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από την πάγια θέση που είχε ο Άρειος Πάγος ότι το δικαστήριο που σχηματίζει τη συνολική ποινή υπερβαίνει την εξουσία του (άρ. 510 παρ. 1Η ΚΠΔ) αν περαιτέρω (με την ίδια απόφαση) μετατρέψει αυτή σε χρηματική ή αναστείλει την εκτέλεσή της (ΑΠ 940/1986, 1307/2000). Παρά δε το ότι τα δικαστήρια γενικώς, για λόγους επιεικούς μεταχείρισης του καταδικασθέντος, τάσσονται υπέρ της πρώτης άποψης και κάνουν δεκτές τέτοιες αιτήσεις που υποβάλλονται το πρώτον στο δικαστήριο που καθορίζει συνολική ποινή κατ' άρ. 551 ΚΠΔ (σχετ. και οι αποφάσεις ΑΠ 954/2015 και 1426/2016, με τις οποίες αναιρέθηκαν μεν αποφάσεις του Μονομελούς Εφετείου Κακουργημάτων Πειραιώς και Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης αντίστοιχα, τα οποία μετά τον καθορισμό συνολικής ποινής κατ' άρ. 551 ΚΠΔ, μετέτρεψαν την ποινή αυτή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, πλην όμως για άλλους λόγους, δεχόμενες έτσι εμμέσως ότι το δικαστήριο που καθορίζει συνολική ποινή είναι αρμόδιο και για την περαιτέρω μετατροπή αυτής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας), για την ενιαία ρύθμιση του ερμηνευτικού αυτού ζητήματος, κρίνεται απαραίτητη η νομοθετική παρέμβαση.

## Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 99 επ. ΠΚ

Με τον θεσμό της αναστολής εκτελέσεως της ποινής που προβλέπεται στα άρθρα 99-104 ΠΚ δίνεται η δυνατότητα στο δικαστήριο να αναστείλει την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής για ορισμένο χρονικό διάστημα, μετά την πάροδο του οποίου η ποινή θεωρείται, αν στο μεταξύ δεν αρθεί η ανακλήθει η αναστολή, σαν να μην είχε επιβληθεί. Πρόκειται για θεσμό ο οποίος είναι φανερό ότι πρωτίστως λειτουργεί ειδικοπροληπτικά, με στόχο την αποτροπή των αρνητικών επιπτώσεων που προκαλούνται στον καταδικασθέντα από την έκτιση της ποινής, τη βελτίωση ή την αποτροπή χειροτέρευσης της συμπεριφοράς του εκ του τυχόν εγκλεισμού του, με περαιτέρω συνέπεια την αποφυγή τέλεσης απ' αυτόν νέων αξιόποινων πράξεων. Ο θεσμός αυτός υπό το σημερινό καθεστώς που διαμορφώθηκε με τους νόμους 3904/2010, 3994/2011, 4055/2012 και 4356/2015, εμφανίζεται με δύο μορφές. **Η πρώτη μορφή αναστολής** που καθιερώνεται με την παράγραφο 1 του άρθρου 99 ΠΚ έχει ως βασικό της χαρακτηριστικό το ότι η χορήγησή της είναι υποχρεωτική εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις του νόμου **α)** Ο δράστης να μην έχει καταδικασθεί αμετάκλητα για κακούργημα ή πλημμέλημα σε περιοριστική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη από ένα έτος, με μία μόνη ή με περισσότερες αποφάσεις που οι ποινές δεν υπερβαίνουν συνολικά το πιο πάνω όριο. Ως προς το

είδος της προηγούμενης καταδίκης, απαιτείται αμετάκλητη απόφαση ελληνικού δικαστηρίου (ενώ η απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου κρίνεται ελεύθερα κατά τη διάταξη του άρθρου 103 ΠΚ). Ως προς το είδος της προηγούμενης ποινής δεν ασκεί επιρροή το εάν η περιοριστική της ελευθερίας ποινή μετατράπηκε σε χρηματική ή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (αφού και μετά τη μετατροπή διατηρείται ο χαρακτήρας της ως περιοριστικής της ελευθερίας κατ' άρθρο 82 παρ. 9 ΠΚ), ούτε το αν η προηγούμενη ποινή εκτίθηκε, χαρίστηκε ή παραγράφηκε, ενώ δεν υφίσταται εμπόδιο για τη χορήγηση της αναστολής στην περίπτωση που αμνηστεύθηκε το έγκλημα για το οποίο είχε επιβληθεί η ποινή, και τούτο διότι ως συνέπεια της αμνηστείας επέρχεται αναδρομική εξάλειψη του αξιοποίνου. **β)** Η ποινή της οποίας η εκτέλεση πρόκειται αν ανασταλεί να είναι περιοριστική της ελευθερίας που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, χωρίς να ενδιαφέρει το αν η ποινή αυτή αφορά κακούργημα ή πλημμέλημα αρκεί να έχει επιβληθεί γι' αυτό ποινή φυλάκισης . Σε περίπτωση επιβολής χρηματικής ποινής, αναστολή δεν είναι δυνατή. Όταν όμως η χρηματική ποινή επιβάλλεται σωρευτικά με ποινή στερητική της ελευθερίας, η τελευταία μπορεί να ανασταλεί. Η ποινή του περιορισμού του ανηλικού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων δεν αναστέλλεται, γιατί οι προϋποθέσεις επιβολής του είναι αντίθετες με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως της αναστολής. Στις περιπτώσεις συρροής εγκλημάτων λαμβάνεται υπόψη το ύψος της συνολικής ποινής, αφού αυτή είναι η υπό έκτιση ποινή, και όχι το ύψος των επιμέρους ποινών. Εφόσον συντρέχουν οι δύο παραπάνω

προϋποθέσεις το δικαστήριο με την απόφασή του διατάσσει υποχρεωτικά την αναστολή εκτέλεσης της ποινής για ορισμένο διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από ένα και ανώτερο από τρία έτη, εκτός αν κρίνει με βάση ειδικά μνημονευόμενα στην αιτιολογία της αποφάσεως στοιχεία ότι η εκτέλεση της ποινής κατά το άρθρο 82 είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον κατάδικο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

Σύμφωνα δε με ρητή πλέον πρόβλεψη του νόμου (άρ. 99 παρ. 1 εδ. τελευταίο και 100 παρ. 3 εδ. τελευταίο) η αναστολή εκτελέσεως της ποινής δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προηγούμενη καταβολή των δικαστικών εξόδων, ούτε όμως και από οιοδήποτε άλλο όρο, όπως η καταβολή επιδικασθείσας αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης στο θύμα, αφού τούτο δεν προβλέπεται στη μορφή αναστολής του άρθρου 99 του ΠΚ. Η σύνδεση με το άρθρο 82 ως προς την εκτέλεση της ποινής σε περίπτωση μη χορήγησης της αναστολής, καθίσταται αυτονόητη, αφού πλέον ποινές μέχρι και πέντε ετών μετατρέπονται κατ' αρχήν υποχρεωτικά υπό τους όρους και προϋποθέσεις της συγκεκριμένης διάταξης. Η έκτιση λοιπόν της στερητικής της ελευθερίας ποινής που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη αποτελεί την εξαίρεση, ενώ κανόνα αποτελεί η χορήγηση της αναστολής και ως εκ τούτου η μεν χορήγηση της αναστολής δεν χρειάζεται, αποτελώντας τον κανόνα, αιτιολογία, η δε μη χορήγηση της αναστολής, αποτελώντας την εξαίρεση, απαιτεί ειδική αιτιολογία, αφού στην αντίθετη περίπτωση καθίσταται αναιρετέα η απόφαση για έλλειψη της απαιτούμενης αιτιολογίας



και αρνητική υπέρβαση εξουσίας. Όπως επίσης για αρνητική υπέρβαση εξουσίας ελέγχεται αναιρετικά η απόφαση όταν το δικαστήριο παραλείπει να αποφανθεί και αυτεπάγγελτως, όπως οφείλει, αν υφίστανται οι προϋποθέσεις για την αναστολή εκτέλεσης της ποινής, χωρίς τούτο να εξαρτάται από την ύπαρξη στη δικογραφία ποινικού μητρώου του κατηγορουμένου, ενώ σε θετική υπέρβαση εξουσίας υποπίπτει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο το οποίο μετατρέπει ποινή φυλάκισης που είχε πρωτοδίκως ανασταλεί, καθιστώντας έτσι δυσμενέστερη τη θέση του καταδικασθέντος. Η αναστολή εκτελέσεως της ποινής παρέχεται από το δικαστήριο που εκδίδει την καταδικαστική απόφαση, είτε σε πρώτο είτε σε δεύτερο βαθμό εφόσον βέβαια το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξετάζει την ουσία της υπόθεσης. Πάντως το συγκεκριμένο ευεργέτημα μπορεί να παρασχεθεί μόνο με την απόφαση του δικαστηρίου που επιβάλλεται η ποινή και όχι με μεταγενέστερη απόφαση του ίδιου ή άλλου δικαστηρίου (ούτε στο πλαίσιο διόρθωσης της απόφασης κατ'άρ. 145 ΚΠΔ). Η σχετική απόφαση πρέπει οπωσδήποτε να προσδιορίζει και τη χρονική διάρκεια της αναστολής (χρόνος δοκιμασίας) η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από ένα και μεγαλύτερη από τρία έτη, όχι όμως βραχύτερη από τη διάρκεια της ποινής, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου (άρ. 99 παρ. 1 εδ. β' Π.Κ.). Ζήτημα υπάρχει ως προς το πότε αρχίζει ο χρόνος δοκιμασίας. Κατά μία άποψη (Κονταξή Π.Κ. Α', 2000, σ. 669, ΕφΘεσ. 569/1979 ΠοινΧρον 1979, 384) ο χρόνος αυτός συμπίπτει με τον χρόνο που γίνεται αμετάκλητη η απόφαση που τη διέταξε. Κατ' άλλη άποψη κρίσιμος είναι ο χρόνος εκδόσεως

της αποφάσεως που διέταξε την αναστολή. Κατά τρίτη εκδοχή χρόνος ενάρξεως της αναστολής είναι ο χρόνος επιβολής της ποινής, ειδικότερα δε στην περίπτωση που και η πρωτόδικη και η κατ' έφεση απόφαση χορήγησαν την αναστολή, χρόνος ενάρξεως της αναστολής είναι ο χρόνος επιβολής της ποινής από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Ορθότερη φαίνεται η ενδιάμεση εκδοχή, σύμφωνα με την οποία ο χρόνος δοκιμασίας αρχίζει από την επομένη της ημέρας που καθίσταται εκτελεστή η απόφαση, γιατί τότε ενεργοποιείται η σχετική με την αναστολή διάταξη (σχετ. η ΓνμδΕισΕφΠατρ 24-1/2014, ΠοινΔικ 2014, 40 - Β. Αργύρη).

**Δεύτερη μορφή αναστολής** θεσπίζεται από το άρθρο 100 ΠΚ, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 67 παρ. 3 του Ν 3994/2011, κατά το οποίο αν κάποιος καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη από τρία έτη και μέχρι πέντε έτη και συντρέχει στο πρόσωπό του η προϋπόθεση του άρθρου 99 παρ. 1, το δικαστήριο διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής του υπό όρους και υπό την επιμέλεια και επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής, για ορισμένο διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από τρία και ανώτερο από πέντε έτη, εκτός αν κρίνει με βάση ειδικά μνημονευόμενα στην αιτιολογία της αποφάσεως στοιχεία ότι η εκτέλεση της ποινής είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον κατάδικο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

Κοινή προϋπόθεση με την πρώτη μορφή αναστολής αποτελεί το να μην έχει καταδικασθεί αμετάκλητα ο δράστης για

κακούργημα ή πλημμέλημα σε περιοριστική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη από ένα έτος.

Δεύτερη προϋπόθεση συνιστά η καταδίκη σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη από τρία έτη μέχρι πέντε έτη και κρίσιμο μέγεθος σε περίπτωση συρροής είναι και εδώ, όπως και στην περίπτωση αναστολής του άρθρου 99, το ύψος της συνολικής ποινής και όχι της ποινής βάσης .Η διαφοροποίηση στη διατύπωση, με την αναφορά σε ποινή φυλάκισης αντί της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής που αναφέρεται στο άρθρο 99, γίνεται προφανώς για να αποκλειστούν ρητώς από τη δυνατότητα αναστολής ποινές κάθειρξης πέντε ετών, χωρίς βεβαίως να αποκλείονται τα κακούργηματα για τα οποία επιβάλλονται ποινές φυλάκισης .Η χορήγηση της αναστολής, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι παραπάνω προϋποθέσεις, είναι και στην περίπτωση αυτή κατ' αρχήν υποχρεωτική, με όλες τις συνέπειες που προαναφέρθηκαν ως προς την αιτιολογία της αποφάσεως .Το δικαστήριο μπορεί να μη χορηγήσει την αναστολή μόνον εφόσον κρίνει αιτιολογημένα ότι η εκτέλεση της ποινής είναι απολύτως αναγκαία για την αποτροπή του καταδικασθέντος από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων. Για το σχηματισμό δε της σχετικής κρίσης του το δικαστήριο συνεκτιμά όλες τις περιστάσεις του διαπραχθέντος έγκλημα και την εν γένει προσωπικότητα του καταδικασθέντος, που αξιολογούνται άλλωστε και για την επιμέτρηση της ποινής κατά το άρθρο 79 ΠΚ και διατάσσει περαιτέρω τον χρόνο δοκιμασίας, που δεν μπορεί να είναι κατώτερος από τρία και ανώτερος από πέντε έτη, ενώ όσον αφορά το χρονικό σημείο έναρξης της

δοκιμασίας ισχύουν και εδώ όσα προαναφέρθηκαν και στην περίπτωση της αναστολής του άρθρου 99 ΠΚ. Η δοκιμασία όμως στην περίπτωση αυτή προσλαμβάνει χαρακτηριστικά προστατευτικής επίβλεψης του καταδικασθέντος, αφού αυτός τίθεται υπό την επιμέλεια και επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής, που περιλαμβάνει εβδομαδιαίες συνεδρίες, στο πλαίσιο των οποίων επιχειρείται η συνειδητοποίηση της βαρύτητας των πράξεων που τέλεσε, η ανάδειξη των συνεπειών τους, η αναζήτηση των αιτίων που οδήγησαν στο έγκλημα αλλά και των προτάσεων για τη μη επανάληψή του. Ο επιμελητής επιβλέπει επίσης την εκπλήρωση των όρων που επιβάλλει το δικαστήριο και υποβάλλει ανά εξάμηνο σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα, προς τον οποίο αναφέρει με τον ίδιο τρόπο αμέσως κάθε σοβαρή παραβίαση των όρων που έχουν τεθεί στον καταδικασθέντα.

Εκτός όμως από την επιτήρηση, το δικαστήριο με την απόφαση για την αναστολή επιβάλλει υποχρεωτικά και γνωστοποιεί σε εκείνον που καταδικάστηκε και τους περιοριστικά πλέον αναφερόμενους όρους υπό τους οποίους του παρέχεται η αναστολή, οι οποίοι, διαζευκτικά ή σωρευτικά, μπορεί να είναι: α) Η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε στο θύμα της αξιόποινης πράξης. β) Η υποχρέωση του καταδικασμένου να εμφανίζεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές του τόπου όπου διαμένει. γ) Η αφαίρεση της άδειας οδήγησης για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος, αν η πράξη συνιστά σοβαρή παραβίαση των κανόνων οδήγησης. δ) Η απαγόρευση απομάκρυνσης του καταδικασμένου

χωρίς άδεια από το συνήθη τόπο διαμονής του ή από άλλον τόπο που θα ορίσει το δικαστήριο. Η άδεια απομάκρυνσης, που πρέπει να είναι έγγραφη και προσωρινής ισχύος, χορηγείται στον καταδικασμένο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, μετά από πρόταση του επιμελητή κοινωνικής αρωγής, αποκλειστικά για λόγους εργασίας, σπουδών, υγείας ή οικογενειακούς. ε) Η αφαίρεση διαβατηρίου ή άλλου ισοδύναμου ταξιδιωτικού εγγράφου και η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, εκτός αν έχει χορηγηθεί και στην περίπτωση αυτή, κατά τα αναφερόμενα υπό το στοιχείο δ', άδεια εξόδου, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα. στ) Η απαγόρευση προσέγγισης ή επικοινωνίας με ορισμένα πρόσωπα. ζ) Η εκπλήρωση υποχρεώσεων του καταδικασμένου για διατροφή ή επιμέλεια προς άλλα πρόσωπα. η) Η υποβολή του καταδικασμένου σε θεραπεία ή ειδική μεταχείριση και η διαμονή αυτού σε ορισμένο ίδρυμα .

Αν κατά τη διάρκεια της αναστολής της ποινής αυτός που καταδικάστηκε παραβαίνει τους όρους που του έχουν τεθεί και την υποχρέωση συμμετοχής στις συνεδρίες που οργανώνει ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής, το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση και αν αυτό είναι μικτό ορκωτό δικαστήριο ή μικτό ορκωτό εφετείο το τριμελές και πενταμελές εφετείο αντίστοιχα, ύστερα από αίτηση του αρμόδιου εισαγγελέα, κρίνει αν πρέπει να διατάξει την ανάκληση της αναστολής, η οποία, κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 100, διατάσσεται αν το δικαστήριο κρίνει ότι οι παραβιάσεις είναι σε αριθμό και σοβαρότητα τόσο σημαντικές, ώστε να απαιτείται πλέον η έκτιση της στερητικής

της ελευθερίας ποινής για να αποτραπεί ο καταδικασμένος από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων.

Επίσης το ως άνω δικαστήριο, κατά την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, μετά από αίτηση του αρμόδιου εισαγγελέα ή εκείνου που καταδικάστηκε, μπορεί να αποφασίσει την τροποποίηση των όρων, τη σύντμηση ή επιμήκυνση του χρόνου επιτήρησης ή και την πλήρη κατάργηση της επιτήρησης με παράλληλη διατήρηση της αναστολής της ποινής, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από τη γενικότερη διαγωγή του καταδικασμένου κατά τη διάρκεια της αναστολής της ποινής, ενώ, εάν αυτή δεν γίνει δεκτή, νέα αίτηση του καταδικασθέντος μπορεί να υποβληθεί μετά πάροδο εξαμήνου από την απόρριψη της προηγούμενης, χωρίς να υφίσταται αντίστοιχος χρονικός περιορισμός και για τον εισαγγελέα. Τέλος, η αναστολή της ποινής και υπό τις δύο προαναφερθείσες μορφές της, κατά τη διάταξη του άρθρου 104 ΠΚ, δεν απαλλάσσει τον καταδικασμένο από την πληρωμή των δικαστικών εξόδων και την αστική αποζημίωση ή χρηματική ικανοποίηση του θύματος, ενώ οι παρεπόμενες της ποινής στερήσεις δικαιωμάτων και ανικανότητες αναστέλλονται και εξαλείφονται μαζί με την κύρια ποινή, εκτός αν πρόκειται για στερήσεις ή ανικανότητες σε βάρος δημόσιων υπαλλήλων κατά το άρθρο 263 ΠΚ, οπότε το δικαστήριο μπορεί να διατάξει να μην ανασταλούν.

Από τις προαναφερθείσες μορφές αναστολής εκτέλεσης της ποινής διαφοροποιούνται, είτε ως προς τους επιδιωκόμενους στόχους, είτε ως προς τους ειδικώς προβλεπόμενους όρους και

προϋποθέσεις τους, ιδιαίτερες μορφές αναστολής των ποινών για συγκεκριμένα εγκλήματα, όπως η πρόβλεψη αναστολής ως κίνητρο για την καταγγελία σοβαρών εγκλημάτων στις περιπτώσεις των άρθρων 187B ΠΚ (μέτρα επιείκειας για δράστες εγκληματικών οργανώσεων) και 27 παρ. 1 Ν. 4139/2013 (ευνοϊκά μέτρα για δράστη που με πληροφορίες του συντελεί στην εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών) καθώς επίσης και ειδικές περιπτώσεις αναστολής εκτελέσεως της ποινής, που χορηγείται για ειδικούς σκοπούς (συμμετοχή σε θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης τοξικομανών ή ολοκλήρωσης των προγραμμάτων αυτών υπό τους όρους των άρθρων 32, 33 και 34 του Ν. 4139/2013).

Με το άρθρο 5 εδ. β' του Ν. 1419/1984, οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή ειδικών ποινικών νόμων, με εξαίρεση εκείνες του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα, που απέκλειαν την υπό όρο αναστολή της ποινής καταργήθηκαν. Έτσι, υπό το σημερινό νομοθετικό καθεστώς, οι μόνες περιπτώσεις όπου αποκλείεται η υπό όρον αναστολή της ποινής είναι εκείνες που προβλέπονται από οποιαδήποτε ειδική ρύθμιση η οποία θεσπίστηκε μετά τον Ν. 1419/1984 (όπως των άρθρων 182 παρ. 2, 182Α, 265 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ).

Η χορηγηθείσα αναστολή εκτελέσεως της ποινής, κατά τη διάταξη του άρθρου 101 παρ. 1 ΠΚ, ανακαλείται υποχρεωτικά, με απόφαση του δικαστηρίου που τη χορήγησε (πρωτοβάθμιου ή δευτεροβάθμιου), μετά από σχετική πρόταση του εισαγγελέα που είναι τοποθετημένος σ' αυτό, αν μετά τη χορήγηση, αλλά

κατά τη διάρκειά της, αποδειχθεί ότι αυτός που την έλαβε είχε προηγουμένως καταδικαστεί αμετακλήτως σε στερητική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη από ένα έτος για κακούργημα ή πλημμέλημα, όπως ορίζει το άρθρο 99. Η απόφαση πρέπει να ληφθεί μέχρι τη λήξη του χρόνου της αναστολής, μετά την παρέλευση του οποίου δεν τίθεται θέμα ανάκλησης και κατά την πλειοψηφούσα άποψη στη νομολογία του ΑΠ δεν συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων του άρθρου 504 παρ. 1 ΚΠΔ και επομένως δεν μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του ακυρωτικού.

Αντιστοίχως, αν κατά τη διάρκεια της αναστολής, καταστεί αμετάκλητη μία καταδίκη για κάποια από τις πράξεις αυτές που τελέστηκε πριν από τη δημοσίευση της απόφασης για την αναστολή, κατά τη διάταξη του άρθρου 101 παρ. 2 ΠΚ, η αναστολή θεωρείται ότι δεν χορηγήθηκε, χωρίς να χρειάζεται να αποφανθεί σχετικά το δικαστήριο, η δε ποινή που είχε ανασταλεί εκτελείται κανονικά, μαζί με την ποινή που επιβλήθηκε για την άλλη πράξη, αφού προηγουμένως σχηματιστεί συνολική ποινή, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 94 παρ. 1 και 96 παρ. 1, εκτός αν το δικαστήριο, απαγγέλλοντας τη νέα καταδίκη, ρητά διατάξει με την ίδια απόφαση να διατηρηθεί η αναστολή, λόγω της ελαφράς φύσης του πλημμελήματος για το οποίο απαγγέλθηκε η νέα καταδίκη. Το ίδιο ισχύει και αν μετά την πάροδο του χρόνου της αναστολής επακολούθησε καταδίκη ή άρχισε ποινική δίωξη για πράξη που είχε τελεστεί πριν από την αναστολή, αμέσως μόλις καταστεί αμετάκλητη η καταδίκη για την πράξη αυτή.



Περαιτέρω, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 102 παρ. 1 ΠΚ, αν κατά το διάστημα της αναστολής ο καταδικασμένος καταδικαστεί και πάλι σε ποινή στερητική της ελευθερίας για κακούργημα ή πλημμέλημα που τελέστηκε κατά τη διάρκεια της αναστολής, ανεξάρτητα από το ύψος της ποινής που επιβάλλεται για τη νέα πράξη, η αναστολή αίρεται αυτοδικαίως μόλις καταστεί αμετάκλητη η νέα καταδίκη. Η ποινή που επιβλήθηκε με τη νέα καταδίκη εκτελείται στη συνέχεια μετά την ποινή που είχε ανασταλεί, αθροιστικά και χωρίς το σχηματισμό συνολικής ποινής, εκτός αν λόγω της ελαφράς φύσης του πλημμελήματος που αφορά η νέα καταδίκη το δικαστήριο με την ίδια απόφαση ρητά διατάξει να μην αρθεί η αναστολή.

Αν η αναστολή δεν αρθεί ή δεν ανακληθεί κατά τα προαναφερόμενα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 102 παρ. 2, η ποινή που είχε ανασταλεί θεωρείται σαν να μην είχε επιβληθεί.

Τούτο δεν σημαίνει ότι εξαφανίζεται η καταδικαστική απόφαση ή θεωρείται πως δεν υπήρξε καταδίκη, αλλά ότι εξαφανίζεται μόνο η ποινή.

Αυτό δε έχει ως βασικές πρακτικές συνέπειες:

α) Ότι η ποινή που έχει εξαφανισθεί δεν υπολογίζεται για την κατάφαση της υποτροπής, ούτε εμποδίζει τη χορήγηση νέας αναστολής και

β) ότι η καταδικαστική απόφαση που επέβαλε την ανασταλείσα ποινή διατηρείται ισχυρή ως προς την υποχρέωση καταβολής δικαστικών εξόδων και αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης, όπως και για την εκτέλεση τυχόν μέτρων ασφαλείας συμπληρωματικών της ποινής, ενώ εγγράφεται κατά το άρθρο 578 ΚΠΔ και στο ποινικό μητρώο για χρονικό διάστημα πέντε ετών από τη λήξη του χρονικού διαστήματος της αναστολής.

Πριν από την απόφαση για τη μετατροπή το δικαστήριο αποφαινεται για την τυχόν συνδρομή των όρων αναστολής εκτέλεσης της ποινής, δεδομένου ότι η αναστολή είναι ευμενέστερο μέτρο από την μετατροπή.

Τέλος, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι είναι δυνατή η συνύπαρξη και ταυτόχρονη απαγγελία στην ίδια απόφαση της αναστολής και μετατροπής της ποινής, ως ευνοϊκότερη λύση που αποτρέπει το ενδεχόμενο έκτισης της ποινής στις περιπτώσεις άρσης ή ανάκλησης της αναστολής.

Κατά την ορθότερη άποψη η αναστολή και η μετατροπή είναι μέτρα λειτουργικά και χρονικά ασύμπτωτα και τελούν σε σχέση αλληλοαποκλεισμού, μη δυνάμενα να διαταχθούν συγχρόνως ούτε επικουρικώς, αφού η κατά μετατροπή ποινή προϋποθέτει «αναξιότητα» του καταδικασθέντος προς μετατροπή, νοούμενη δε ως χρηματική δεν είναι δεκτική αναστολής, ενώ με τον τρόπο αυτό προκαταλαμβάνεται πρόωρα και η απόφαση του δικαστηρίου περί της ύπαρξης των προϋποθέσεων και των όρων της μετατροπής, η οποία, άλλωστε,

σε κάθε περίπτωση, είναι δυνατή ταυτόχρονα με την ανάκληση ή μετά την άρση της αναστολής, αφού το δικαστήριο δεν έχει εξαντλήσει τη δικαιοδοσία του ως προς αυτή.

**Λεωνίδας Θ. Νικολόπουλος**  
**Αντεισαγγελέας Εφετών**